

Колешня Я. О.

канд. екон. наук, доц.,

доцент кафедри менеджменту підприємств

ORCID: 0000-0002-4856-4898;

Букань Л. В.

студентка ФММ

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря

Сікорського», м. Київ, Україна

ЛАНЦЮГИ ПОСТАВОК ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ У 2024 РОЦІ

Кожного року постають питання щодо того, як працюватимуть ланцюги поставок, чи потрібно вдаватися до вдосконалення системи, які ризики можливі та багато інших. Підприємства починають застосовувати у власній роботі високі технології, і навіть штучний інтелект. Ланцюги поставок відіграють одну з найважливіших ролей, оскільки впливають як на рентабельність, так і на ефективність їх бізнесу.

Існують чимало чинників, які впливають на ланцюги поставок. Перш за все, це світові проблеми (такі як, до прикладу, COVID-19, війна в Україні), які призвели до того, що ланцюги поставок стикнулися з певними перешкодами, з якими необхідно боротися й нині. До прикладу, військові події спричинюють обмеження поставок, відповідно виникає дефіцит ресурсів, готової продукції тощо. Тоді для джерел постачань потрібно вдаватися до диверсифікації, аби не втратити постачальників через геополітичні ризики – застосовувати інструменти щодо управління ризиками ланцюгів постачання та зміцнювати все більше відносини. Тобто, кожен крок потрібно обдумувати, оцінювати можливі ризики, знаходити більш оптимальні варіанти і, напевно, мати не одного, а декілька постачальників з різних держав, аби у разі погіршення ситуації не мати завеликих збитків. Проте, водночас потрібно не ускладнювати цим ланцюги поставок, а виділити пріоритетних постачальників для більшої ефективності бізнесу [1].

Відповідно геополітичні ризики можуть чинити вплив на економіку країни, яка потім діє і на ланцюги поставок підприємств. До прикладу, стається зростання цін на транспорт, сировину, енергію і компанії вимушені збільшувати власні загальні витрати. Тобто є ризик інфляції, і необхідно застосовувати надалі стратегії протидії цим ситуаціям. До них можна віднести отримання страхування у разі валютних ризиків, перегляд власних контрактів і диверсифікація постачальників. Також важливо, аби клієнти були проінформовані щодо того, що витрати збільшуються і потрібна підтримка у резервуванні в ланцюгах постачання. Таким чином можна попри зростання, наприклад, цін зберегти імідж та довіру до підприємства, зміцнити довгострокову перспективу відносини з клієнтами [1].

Яскравим прикладом дії геополітичних ризиків є проблема блокування кордонів України. Компанії втрачають значні суми коштів – затримка поставок (що впливає на безперервність виробничих процесів або якщо це експорт – порушення договірних зобов'язань перед контрагентами та штрафи); зростання вартості перевезень через простой на кордоні або через побудову маршрутів в обхід заблокованих пунктів, що збільшує довжину маршруту; цілком можливе псування продуктів тощо. За статистичними даними, тільки за один листопад 2023 року Україна втратила \$160 млн експорту і \$700 млн імпорту; за той же час експорт чорних металів через блокаду просів на 5,1%, імпорт – одразу на 14,9%; втрати лише 2 металургійних компаній за листопад склали 3 млн.дол., а це лише маленька частина загальних втрат бізнесу [2]. Суттєво страждають агропідприємства, оскільки експорт сільськогосподарської продукції складає більшу частину експорту (так, за 8 місяців 2023 року 46,5% експорту склали зернові культури, жири та олії, насіння олійних культур) [3]. Але через блокування кордонів 57% компаній втратили замовлення [4]. Все це призводить до падіння обсягу валютної виручки, зростання витрат компаній і, відповідно, зростання цін на продукції на фоні збереження того ж рівня купівельної спроможності населення.

Технології у світі розвиваються з великою швидкістю і тому підприємствам необхідно постійно адаптуватися до нових змін чи інновацій, так би мовити, удосконалювати власні ланцюги поставок. Найбільшого поширення та застосування починає набувати штучний інтелект і він також впливає на зміну ланцюгів поставок. Кожній компанії, яка прагне застосовувати ШІ, має бути сміливою у цьому та практичною. Тобто, їх очікування повинні бути реальними, а також мати культуру щодо адаптації та навчання. Якщо компанія правильно підійде до питання використання штучного інтелекту, зможе більш краще оптимізувати операції і зберегти власну конкурентоспроможність [1].

Поряд з технологіями розвивати потрібно і систему якості даних, відстеження та видимості. Нині компанії стикаються з проблемою інформативності, яка стосується поставок, а саме: безпека даних та їх точність, питання системної інтеграції тощо. Якість даних має бути на досить високому рівні, а також виділені пріоритетністю, оскільки можна буде перетворювати у важливі ідеї та цілі, слідувати за власними витратами. Тому підприємства мають зосередити увагу на більш досконалому навчанні

команди, аби вони набували нових навичок як у роботі, так і для саморозвитку і мати більшу мотивацію брати участь у прийнятті рішень, які стосуються даних [1].

Далі, якщо врахувати оптимізацію процесів якості даних та застосування високих технологій, компанії повинні вдатися до покращення видимості та відстеження власних ланцюгів поставок. Оскільки потрібно задовольняти потреби всіх клієнтів, видимість місця розташування стане ще однією стратегією [1]. Завдяки цьому можна буде уникнути ризиків, до прикладу, шахрайства, перебої з поставками, проблеми з якістю та інші. Відповідно гнучкість та ефективність стане кращою, реагування на зміни у ринку будуть швидшими та витрати будуть знижуватися. Для того, щоб компанії могли відстежувати ланцюги поставок якісно, вони повинні використовувати правильні технології, провести навчання працівників, визначити власні потреби задля кращого інвестування тощо.

Також стратегія прогнозування власного бізнесу є одним з ключових інструментів у зв'язку зі світовими змінами і невизначеністю. Вона допоможе дослідити та дати прогноз ринковій динаміці, допоможе підтримати гнучкість бізнесу та забезпечити більшу диференціацію, що буде зумовлена розвитком інновацій з постачальниками. До того ж, прогнозування включатиме стратегічне планування, управління ризиками та прийняття правильних рішень. Власний бізнес можна аналізувати враховуючи історичні дані, економічні показники, досліджувати інформацію про конкурентів та прогнозувати їх діяльність. Тобто, у цьому випадку викликами для прогнозування нині є непередбачуваність, якість даних та їх кількість і також людський фактор.

Всі ці описані напрями удосконалення та покращення ланцюгів поставок потребують нових підходів та технологій. Для логістики так само характерна цифровазація, а цифрова трансформація ланцюгів поставок є необхідним трендом. Серед важливих технологій, що забезпечують її можна назвати AI, ML та IoT, безпілотні транспортні засоби та дрони, блокчейн, електрифікація [5]. Кожна з цих технологій робить неабиякий внесок, наприклад: штучний інтелект (AI) дасть змогу вдосконалити прогнозу аналітику і тоді рішення у компанії будуть прийматися швидше та ефективніше; машинне навчання (ML) покращить прогнозування та автоматизує роботу, відповідно цьому збільшиться гнучкість всередині підприємства та витрати будуть знижуватися; IoT дозволить оптимізувати логістику завдяки видимості ланцюгів, використовуючи відслідковування у реальному часі.

Використання цих технологій є водночас як тенденцією та перевагою, так і викликом, оскільки часто потребує змін в управлінні, корпоративній культурі, структурі самої організації; вимагає шукати на наймати більш кваліфікований персонал, навчати його. Ігнорування сучасних трендів врешті може поставити компанію на межі виживання через програш сучаснішим компаніям з більш якісно побудованими бізнес-процесами, ефективнішою діяльністю. Необхідність враховувати екологічні тренди, підлаштовуватися під нові екологічні вимоги та нормативи – це також виклик, що впливає не лише на виробництво, а й на логістику та формування ланцюгів поставок.

Нині ланцюги поставок мають у собі чимало складностей та динаміку у роботі. Відповідно цьому їх індивідуальність повинна зростати, адже це впливає на остаточних клієнтів, також є потреба в ефективності, тому що від неї залежить збільшення конкурентоспроможності компанії. Тому всі елементи, які викликають складність ланцюгів поставок, вимагають впровадження та використання більш досконалих інструментів планування, відстеження, управління запасами, програмного забезпечення тощо [6].

Підсумовуючи, підприємства у 2024 році продовжуватимуть стикатися з чималою кількістю проблем: світові конфлікти, зміна клімату, економіки, розвиток нових технологій та інші. Тому повинні вживати чимало заходів задля вдалих ланцюгів поставок, починаючи від диверсифікації постачальників та закінчуючи розвитком технологій та стратегій.

Список використаних джерел

1. Виклики ланцюга постачання та S&OP у 2024. GMDH. URL: <https://gmdhsoftware.com/ua/supply-chain-and-sop-challenges-in-2024/> (дата звернення: 14.03.2024).
2. Григоренко Ю. Блокада кордонів украї негативно позначилася на металургії та металоторгівлі. GMK Center. URL: <https://gmk.center/ua/posts/blokada-kordoniv-ukraj-nehatyvno-poznachylasia-na-metalurhii-ta-metalotorhivli/> (дата звернення: 16.03.2024).
3. Гвоздьова О., Корнилюк Р. Сильне плече аграріїв. За вісім місяців 2023-го агросектор приніс Україні у п'ять разів більше виручки, ніж металургія. Які країни купують українське? Дослідження. Forbes. URL: <https://forbes.ua/money/silne-pleche-agrariiv-za-visim-misyatsiv-2023-go-agrosetkor-prinis-ukraini-u-pyat-raziv-bilshe-viruchki-nizh-metalurgiya-zagalom-mi-eksportovali-tovariv-na-245-mlrd-yaki-kraini-kupuyut-ukrainske-dosli-11102023-16579> (дата звернення: 16.03.2024).
4. 57% компаній втратили замовлення через блокування кордону. Agrotimes. URL: <https://agrotimes.ua/agromarket/57-kompanij-vtratyly-zamovlennya-cherez-blokuvannya-kordonu-yeba/> (дата звернення: 16.03.2024).
5. Shkuro S. 5 Key Trends Shaping the Future of Supply Chains in 2024: SeaRates Insights. SeaRates. URL: <https://www.searates.com/blog/post/5-key-trends-shaping-the-future-of-supply-chains-in-2024-searates-insights> (дата звернення: 14.03.2024).
6. Що таке ланцюг поставок? Symlog. URL: <https://symlog.eu/uk/aktualnosci-z-rynku/co-to-jest-lancuch-dostaw/> (дата звернення: 14.03.2024).